

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rvperti Abbatis Monasterii Tuitiensis, ordinis sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac plane clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione Domini commentario[rum],
libri VII**

Rupertus <Tuitensis>

[Köln], 1527

VD16 B 3703

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Cantica canticorum de incarnatione d[omi]ni
commentariorum: Li: IIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34445

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN

Cantica canticorum de incarnatione
dñi commentariorum; Li: III.

VID agimus anima? Quare tristis es, & quare conturbas me? Ecce in medio nuptiarum sumus, nuptiarū hominis Regis, quas fecit filio suo, quem de uirgine incarnari uoluit.

Et dicis mihi illud terrificum, illud ualde pauendum: Intrauit autem rex, ut uideret discumbentes & uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intraisti, non habens uestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores. Quorsum tendis? Cur mihi hæc ingeris? Times ne quod uestem non habeas nuptialem? Et quidem si de charitate agitur, quod ipsa sit uestis nuptialis, tu ad istas nuptias, ad istarum nuptiarum laudes decantandas, sine charitate non intraisti. Ipsa mater nuptiarum, cōscia tibi sit & testis, quod sine huiusmodi ueste non accesseris, cui quondam tecum, ut uidebatur, colloquendum sermonem cum illa conferres de sacris mysterijs, de gloria sanctæ & indiuiduæ trinitatis, & dicenti: quomodo tu audes loqui de huiusmodi? dixerat autem hæc eius percunctatio facie serena & uultu hilari, ita respondisti, Ego beatā trinitatem diligo, & inde certissime scio, quod de illa loquens, nunquam extra ueritatem aberrabo.

H

Nuptiæ
Psalm. 41
Matth. 22

Psalm. 41

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. III.
Ne igitur tristeris anima mea, neque conturbes
me, sed spera in deo quoniam adhuc confitebor il
li, non aberrando quod esset pene in tenebras ex
teriores mitti, & sequentem uocem sponsi cum
gaudio audi.

¶ Hortus conclusus soror mea sponsa es,
dei genitrix, hortus conclusus, fons signa
tus. Emissiones tuæ paradyfus malorum
punicorum cum pomorum fructibus: Cy
prus cum nardo, nardus & crocus, fistula
& cynamomum, cum uniuersis lignis liba
ni, myrrha & aloe cū omnibus primis un
guētis. Fons hortorum, puteus aquarum
uiuentium, quæ fluunt impetu de libano.

Gen. 3

Paradyfus
terrenus

¶ Ecce nouus paradyfus, nouæ plantationes,
quas plātauit unus idemq; antiqui paradyfi plan
tator, dominus deus. Plantauerat autem domi
nus deus (ait scriptura) paradyfum uoluptatis
a principio, in quo posuit hominem quem for
mauerat. Produxitque dominus deus de humo
omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendum
suauē: lignum etiam uitæ in medio paradyfi, li
gnumq; scienciæ boni & mali, & fluuius egre
diebatur de loco uoluptatis, ad irrigandum para
dyfum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Ille
est paradyfus antiquus, paradyfus terrenus. Ille
est paradyfus nouus, paradyfus cœlestis. Vtriuf
q; plantator & unus, idemq; dominus deus. In il
lo posuit hominem quem formauerat: i isto for
mauit hominē, q; apud ipsum in principio erat.

De ista humo produxit omne lignū pulchrū uisū, & ad uescendū suauē. Lignū etiā uitæ in medio paradyssi, istā humū, istā terram suā benedixit, & ex ea cunctarū germina gratiarū, & cunctarū exemplaria uirtutū produxit: ipsum quoque lignū uitæ Christū, deū & hominē, dñm paradyssi cœlestis. De illo uoluptatis loco egrediebatur fluuius ad irrigandū paradyssum, qui inde diuiditur in 4. capita. ¶ De isto paradyso ille fluuius, siue illud flumē egressum ē, de quo Psal mista dicit: Fluminis impetus lætificat ciuitatē dei, qui inde diuiditur in quatuor euangelia. Nec paradyssus ille hominē custodire potuit, nec paradyssum illū hō custodire uoluit. Qm̄ ergo non profuit illis parentibus primis, nec nobis in illis introductio illa in illū talē paradyssum terrenum paradyssum, non obseruato præcepto quod acceperunt: iterū plantatur alius paradyssus, quē ingredienti, lignū uitæ æternæ comedamus, & non moriamur, & istæ sunt emissiōes dilectæ, super quibus præsentī loco gratulatur dilectus, & ita loquitur. Hortus cōclusus, soror mea sponsa es, dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradyssus malorū puniconū, cum pomorū fructib. ¶ Dicturus emissiones tuæ paradyssus, præmisit ortus cōclusus, soror mea sponsa, & iterū, ortus cōclusus, ac deinde, fons signatus. Porro emissio horti huius illud fuit principitū, q̄ sicut illi nunciauit angelus, concepit & peperit filiū. Quid igitur uerbis istis, nisi & concipiētis uirginitas, & pariētis prædicatur integritas. Proinde dicamus & nos feliciter cū dilecto, dicamus omnes corde credulo & ore confono.

Flumi. pa
radyssi.
Psal. 45

Ioan. 6

RVP. IN CANT. CAN. CA. III.

Ortus conclusus es, o Dei genitrix, ortus cōclu-
sus, fons signatus. Vnde ortus? Nam inde nomi-
natur ortus quod semper ibi aliquid oriatur, quia
cum alia terra semel in anno aliquid creet, ortus
nunquam sine fructu est. Vnde ergo ortus es tu
o dilecta dilecti, nisi quia in te natum est aliquid
quod nunquam desinit, & fructus tuus nunquam
marcescit aut deficit. ¶ Maxime autem hoc mi-
rum est, imo uerum atque iocundum, quia de orto
prædicatur quod sit conclusus. Quomodo enim
ortus, si conclusus? Nunquam simile huic audi-
tum est de omni nostrorum multitudine ortorum,
nec potuit dici uel esse ortus non habens aditum
per quem saltem unus intraret uel exiret ortula-
nus. Hic ortus unus uel solus est & clausus uel
conclusus, hic uterus unus est & fecundus & in-
corruptus. O igitur soror & sponsa mea, quo-
modo gaudet amici, quia talis est ortus, talis fons?
Corpore ortus conclusus, mente uel anima fons
signatus. Et quare his diceris ortus conclusus?
Videlicet propter conceptum & propter partum,
quia in utroque mirabile est, & fidelium mentibus
amabile miraculum, quod neque corrupta es con-
ceptu, neque uiolata partu. In utroque & amici, &
omnes adolescentulæ nostræ gratulantur, & ut-
runque libenter confitentur. ¶ Vnde autem fons
signatus, & quo uel quali signaculo signatus? Ni-
mirum ex eo, quod spiritus sanctus superuenit in te
& uirtus altissimi obumbravit tibi. Ipse spiritus
sanctus signaculum est huius fontis nostri, signa-
culum pectoris tui. Et hoc est geminum no-
stræ custodiæ munimentum, geminum nostrorum
amicorum gaudium, quia & uterus tuus nulli

Sola Ma-
ria est or-
tus cōclu.

Fōs sign.
Lucæ,!

uiro, nulli carnali cōmerto accessibilis: & mens tua nulli uitio, nulli spiritali nequitia fuit unq̄ penetrabilis. ¶ Mirū quod cum ita sis ortus conclusus, ita fons signatus, nihilominus, imo & eo amplius, emittis om̄ia bona, quibus mundus impleatur, & emissiones tuæ paradus malorum punitorum cum pomorum fructibus: paradus scripturarum uel doctrinæ cum bonis & sanctis operibus. Emissiones tuæ uel paradus turus, cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomū cum uniuersis lignis libani, myrrha & aloē cū omnibus primis unguentis. Herbarum aromaticarum iste numerus. s. numerus septenarius, amicis nostris bene est cognitus, quā uniuersitatem significet, maximeque ex spiritu sancto sit sacratus, spiritu septiformi: qui hoc ipsum operatur, regescendo super me florem primitiuum orti huius. Operatur (inquam) hoc ipsum, quod ortus conclusus es, quod emissiones tuæ paradus talis & tam pulcher, sicut ex istis aromatum septem speciebus animaduerti potest inter: quas principalis est nardus, uñ & bis prædicari uel numerari meretur, cum dico, cyprus cum nardo, nardus & crocus. Nam ipsa est humilitas tua, quæ ualde oblectauit abtissimum, oblectauit me regem dilectum tuum, sicut ipsa dicitis. quia dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quicquid gratiarum, quicquid uirtutum, quicquid operationum celestium mundus accepit, emissiones tuæ sunt, ut ubi erant prius spina & uepres, uepres & carduus, lappa & tribulus, urtica & paliurus, uniuersitas nequitiarum, sibi sit cyprus cum nardo, nar-

Emissiones
tuæ para-
dis, &c.

Cantic. 7.

RVP. IN CANT. CAN. CA. III.

rus & crocus, fistula & cynamomum, myrrha & aloe, uniuersitas gratiarum, iuxta numeri huius numeri septenarij sacramentum, cum uniuersis lignis libani, cū omnibus primis unguentis. Quid ibi uniuersa ligna libani? Et prima unguenta quid sunt uel faciunt illic? ¶ Nimirum ligna libani sunt quidam amici nostri, amici illi qui sunt nuptiarum nostrarum filij siue domestici, nihilominus sunt potentia sæculi grandes & excelsi, atq; facultatibus dilatati: ita ut ex elemosynis eorum sustentetur paruuli nostri, paruuli spiritualis propositi: quemadmodum in ramis lignorum libani nidificant passeris exigui. Vnde est illud in Psalmo præscriptum. Saturabuntur ligna campi, & cedri libani quas plantauit, illic passeris nidificabunt. ¶ Tales niduli passerum nostrorum, & cunctæ elemosynæ, quas faciunt uel facturi sunt potentes ac diuites amici uel filij nuptiarum nostrarum, prima unguenta sunt, unguenta miti odoris, sicut significatur ex me dilecto tuo, ubi mulier peccatrix preciosum unguentum emit & effudit super caput uel pedes meos recumbentis & domus repletur ex odore unguenti. ¶ Pulchra ualde uarietas siue diuersitas harum emissionum tuarum, emissionū tuarum: huius paradysi nostri ubi & altitudo lignorum libani & humilitas omnis aromati germinis, qualecunque decet intelligi, per iam dicta uirgulta numeri septenarij spectaculum commune præbebit, spirantibus in medio primis unguentis, id est, cunctis operibus pietatis, maximeq; elemosynis, quibus suppleri poterit, quicquid minus spiritualis uitz habuerint tales (ut iam dictum est) nuptiarum no-

*de radice
de monte*
Psal. 103.

Ioan. 12.

Exod. 26.

strax domestici: quibus seculi curis impliciti: nostri tamen per fidem amici. Sic quōdam in tabernaculo domini saga cilicina byssum & purpurā amica extensione regebant: sic semper qui spiritualibus minus habundant, carnalia sua spiritualibus communicant, ut iure spiritualium illorum participes fiāt. Hæ sunt emissiones tuæ soror mea sponsa, emissiones orti cōclusi, emissiones fonti signati, paradysus dei patris. Hæreditas mea dilecti tui, filij dei, filij tui, opus spiritus sancti, ecclesia una de multis emissionibus tuis, quæ per orbem terrarum diffusa, semper in te respiciet, & ad nos clamabit de nobisipsis, uocem extollens de turba mulier fidelis, dicens mihi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ suxisti. Tu foris ortorum, puteus aquarum uiuentium, fons (inquā) ortorum, id est, mater ecclesiarum, puteus aquarum uiuentium, id est, secretarum omnium scripturarum sanctarum. Quæ uidelicet aquæ uiuentes fluunt impetu de libano, id est, sanctæ omnes scripturæ, quæ solæ dicuntur & sunt canonicæ, manauerūt de populo antiquo, populo Iudaico. Nobilitas quippe illius populi per libanū solet mystice designari: de quo pop. ego & tu soror mea sponsa secundū carnem sumus progeniti, cuius terræ terminus ex uno latere est mons huius nominis. Cunctæ uiuētes aquæ de isto libano fluunt, cūcta eloga dei huic populo nostro, nō quōcūq; sed cū impetu cucurrerunt. Oportebat. n. hmoi aquas cū impetu fluere optebat eloga domini fortiter currere, quia multi nimis eiāt qui conabantur obsistere, multi nimis adhuc sunt qui obrutuntur & audent contradicere.

H †

Luca, II:

Aq̄ de libano fluētes scripturæ sacræ. Rom. 8.

DAVID

Quidcirco amici nostri, per quos administrata sunt eloquia dei, oportuit, ut essent non solum auctoritate diuina praediti, uerum etiam potestate mundana praecelsi. Qui fere primus uocibus manifestis caniturus erat mysteria regni nostri & uirtutes saeculi uenturi, oportuit eum regem fieri, regem David, potentem & secundum nomen suum bellatorem manufortem, ut pueros siue pueriles populi animos qui nesciret sponte curam habere de futuris & inuisibilibus nimis inhiando praesentibus istis uisibilibus, auctoritate frangeret regiae potestatis, admixto terroribus blandimento, scilicet suauitate musici modulaminis. Similiter ceteri amicorum nostrorum, per quos eloquia dei manauerunt, fere omnes fortitudine & terrore armati fuerunt, & omnes gladijs uisunt, gladijs (inquam) materialibus necessario armatae huiusmodi aquae uiuentes, reuera cum impetu per eos cucurrerunt. Primus uel mitissimus eorum Moyses, cum de nostra plenitudine accipiens, uiuentes aquas fundere, id est, legem mysticam scribere inciperet, gladium arripuit atque arripere iussit, & uno die uiginti tria milia hominum fabricatorum mendacii impetu primo aquae uiuentis, id est, acceptae legis interfecit. Et illi quidem postquam temporaliter administrauerunt, suo quoque tempore decesserunt; sed perseverat impetus aquarum uiuentium, in ore & manibus, etiam illorum qui non scripserunt, quorum notissimus Helias extitit, qui uno die quadringentos uiros magno impetu interfecit. Aquarum igitur uiuentium puteus, id est, sanctarum scripturarum sacrarium, soror mea sponsa tu es, & hinc est quod

Moyfes

Exodi, 32

Helias
3. Reg. 18

dico, quia emissiones tuæ paradysus malorum punicatorum, cum pomorum fructibus. Sicut enim in initio fons ascendebat e terra, irrigans uniuersam superficiem terræ, sicut, inquam, fluuius egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandū paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita sic ex te o amica, o terra benedicta, fons ille ascendit, qui apud deum erat, & uera lux erat sicut scriptum est, quoniam apud te est fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen. Fons, inquam, ille ascendit ex te, non principium siue initiū habens ex te, sed de corde patris per occultas uias, cum omnibus aquis uiuentibus, id est, cum omnibus scripturis ueritatis ueniens in te, & æternū sapientiæ fontem, siue puteum faciens in te, atq; hoc modo ascendit ex te. Ad quid ascendit? Vt utiq; ad irrigandam uniuersam superficiem terræ, ad instruendam siue excolendam ecclesiam per uniuersum orbem terræ. Ad hoc egreditur fluuius de loco uoluptatis .i. ad irrigandum paradysum, ad hoc, inquam, ex te, o uoluptas siue locus uoluptatis dei, initium accipiet sanctum euangelium, ut per uniuersum mundum spiritualem irriget paradysum, & diuidetur in quattuor capita, id est, in quatuor necessaria salutis sacramenta, quæ uidelicet sunt hæc, incarnatio, passio, resurrectio, atq; ascensio mea. Hæc enim necessario prædicabuntur, & necessario scientur, quia sine istorum confessione non fit noster paradysus, sine istorum fide non saluatur mundus. Diuidetur, inquam, uiuentes aquæ in ista quatuor capita, id est, principalia sacramenta, quia uidelicet omnes scripturæ in ista quatuor subtiliter

Gene. 2

Psal. 55

Fons diuiditur i 4. cap.

H S

RVPE. IN CANT. CANT. CA. IIII.

intendunt, appellando hæc faciem hoīs, faciē uitu-
tuli, faciē leonis, & faciē aqlæ uolantis. Tunc
cognoscent amici, qd etiã ante scripturas uolue-
rit scriptura legis, dicēdo: catulus leonis Iuda, ad
prædam fili mi ascendisti: qd uoluerit, ordina-
do talem ritū uituli sacrificandi: qd uoluerit di-
cendo Moyſi: prophetam ſuſcitabo eis de fratri-
bus ſuis ſimilem tui, qd uoluerit, canendo, ſicut
aqla prouocans ad uolandum pullos ſuos, & ſu-
per eos uolſtans, expandit alas ſuas, & aſſumpſit
eos, atq; portauit in humeris ſuis. Et de duabus
quidem faciebus, de facie hominis & facie uitu-
li, omnes in me conſentiunt. ſ. quod & humana-
tus ſim, & mortalis mortem ſuſtinuerim: ſed de
facie leonis, & de facie aquilæ uolantis, non oēs
ſimiliter conſentiunt, uidelicet quod & reſurre-
xerim, & in cœlum aſcenderim. ¶ Sic & de duo-
bus capitibus fluuij, de loco uoluptatis egredien-
tis, & in quatuor capita diuiſi, ſcilicet, de fluuio
Gyon, qui apud Aegyptios Nilus uocatur, &
de fluuio P hyſon, qui & Ganges dicitur, negari
non pōt, quin exeāt de illo paradyſo terreſtri: de
duobus uero cæteris ſcriptores mundani ſcriptu-
ram noſtram redarguere conantur, dicendo, q
non ita ſit, ut ipſa dicit, eo q illi. ſ. tigris & Eufra-
tes in Armenia manare uideantur, uno fonte ex-
orti: non intelligētes neq; animaduertētes. qã ſcri-
ptura non dixit, quod fluuius ille paradyſi i ipſo
paradyſo incipiat in quatuor capita diuidi: ſed
fluuius, inquit, egrediebatur de loco uoluptatis
ad irrigandum paradyſum, qui inde diuiditur in
quatuor capita. ſ. in omēs fluuiales atq; dulces &
potabiles aquas, quarũ capita ſunt iſta flumina

Gene. 49

Leui. 4

Deut. 18.

Deut. 32

principalia. ¶ Aquæ etenim suapte natura falsæ erant & amaræ: ascendendo autem per illâ quasi terræ mammam. s. paradyfiacam terram, uersæ sunt in dulcedinem, ut irrigarent uniuersam terræ superficiem, ipsæq; dulces atq; potabiles captiuo (quod futurû erat) generi humano, terram extra paradysum facerent habitabilem, scilicet, herbarum lignorum seminumq; ueracem: & inter aquas cæteras, quæ ex illa mamma dulcorem acceperunt, illa flumina Gyon & Physon, Tigris & Eufrates præcipua sunt.

¶ Similiter aquæ scripturarum ex te soror mea sponsa dulcescunt, ex utero tuo siue per uterum tuum uiuentes factæ sunt. Alias autem ualde amaræ, imo & mortuæ atque mortificantes sunt. Litera enim occidit, ait quidam amicorum nostrorum. Etenim quid aliud est quicquid MOYSES loquitur, quicquid de prophetis legitur apud filios matris nostræ, qui pugnant contra te, nisi LITERA sine spiritu, sine anima corpus? Iccirco bibentes aquas mortuas, moriuntur. Legentes & sequentes solam occidentem literam, occiderunt. Quomodo tandem fiet istud? Quomodo plantabitur siue dilatabitur talis emissio- num tuarum paradyfus.

2. Cor. 3

¶ Surge aquile, & ueni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

¶ Surgente aquilone & flante austro, fiet istud. Aglo dia-
 Quis ille est aquilo? Ille nimirum qui dixit. Se- bolus est.
 cebo in monte testamenti, in lateribus aquilo-

Esa. 14.
Hiere. 1
Apoc. 12.

Serpens
Gene. 3

DRACO

Apoc. 12.

Gene. 22.

nis. Ille de quo dictum est per prophetam, ab aquilone pandetur malum super omnem terram. Ipse est serpens antiquus, qui uocatur diabolus & Satanas. Vnde iste talis aquilo surget? Quomodo surget? ¶ Surget de occultis insidijs, ubi iacebat olim, & serpebat lubricus anguis, quando primam mulierem decepit, quemadmodum illa dixit: Serpens decepit me, & comedi. Non ibi surrexit, ut impugnaret, sed serpe do sibilauit ut deciperet. Vires quippe non habebat priusquam consensum uoluntarium praberet ei mulier, quam deus innocentem fecerat. Inter te & illum, soror mea sponsa, deus inimicitias posuit, & siccirco de te omnino desperauit, imo de fraude sua de dolo siue artibus suis aduersum te nihil habet spei ut decipere possit. Dico ergo illi: Surge aglo. Quid iaces in terra? Quid insidiaris calcaneo nostro? Nil proficis insidiando. Potius surge, uiribus utere, & roto malignitatis impetu debacchare. Egisti olim ut serpens, age nunc ut draco magnus, draco rufus habens capita septem. ¶ Non quasi imperans dico, sed permittentis animo loquor. Tu enim iam dudum surgere coepisti, nec aliud est nisi ac si dicam, age quid agis, surge & surgis debacchare qui debaccharis. Quando enim surgere cepisti? Nimirum antequam fieret haec altera mulier, contra quam decipiendo nihil poteris. Vbi uerbum promissionis, quae nunc impletur, audisti, quod ad Abraham dictum est, in semine tuo benedicentur omnes gentes: statim surrexisti, quia praedictas inter te & mulierem, inter semen tuum & semen illius inimicitias ad esse persensisti. ¶ Surrexisti, caput erexisti, ca-

pit primum regnorum Aegyptiorum. Dixisti enim loquens in Pharaone. Quicquid masculini sexus natum fuerit, occidite, & in flumen projicite: quicquid foeminei, reseruate. Et cetera his similia, usque dum diceres persequens abeuntes, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Ita qui serpens deceptor fueras, draco persecutor factus es, draco magnus, draco rufus, id est, sanguineus. Post illud primum caput tuum, secundum caput erexisti occidendo per manus Iezabel & stirpis eius praecones mysterij huius, praenuncios huius sacramenti, prophetas domini. Deinde tertium caput in Nabuchodonosor rege Babylonis, deinde quartum in regno Persarum & Mædorum per Aman, qui genus nostrum delere uoluit, ne esset unde possem ego nasci: deinde quintum in regno Graecorum per Antiochum Epiphanem caput erexisti, & ita iam quinque uicibus o aquilo surrexisti. Sextum caput nunc est. scilicet regnum Romanorum: septimum nondum uenit, uidelicet regnum Antichristi. Surge igitur aquilo, id est, age quod agis, non enim praecipio ut agas malum quod nunquam egeris sed permitto surgere, quia uis. Excute hoc sextum caput tuum, effice ut tradatur hoc semen mulieris in manus Romanorum. ¶ Ita surge aquilo, & ueni auster, ueni sancte spiritus, cui diabolus a globo contrarius est, perfla hortum meum, & fluent aromata illius, fietque quod ante dixi, emissiones turae paradysus, quod nunquam ita factum est. Nunquam enim o auster ita contra aquilonem uenisti, ut perflando hortum meum nouum faceret fluere paradysum, id est, nouam propagari eccle-

Exod. 1.

Exod. 15.

3. Reg. 13.

4. Re. ult.

Hester 3.

Macha. 1.

Auster est
spi. sanct.

RVP. IN CAN. CANT. CA. III
siam de multitudine gentium.

CAP. V. ¶ Veniat dilectus meus in hortum suum,
ut comedat fructum pomorum suorum.

¶ Ut dilectus meus mihi loquitur, ita est: Ego
hortus, ego fons hortorum, ego fons signatus, e-
go gratia eius puteus aquarum uiuentium, & e-
missiones meae paradyfus malorum punnicorum.
Veniat ergo ipse in hortum suum, ut comedat
fructum pomorum suorum.

¶ Non, quomodo Eua inuitauit uirum suū, ego
inuito dilectum meum? Illa inuitauit uirum su-
um ad comedendum pomum, non suū, pomum
alienum, pomum interdictum: ego inuito dile-
ctum meum ad hortum suum, ad comedendum
fructum pomorum, nō alienorum, sed fructum
pomorum suorum, quemadmodum dicit meus
cibus est, ut faciam uoluntatem patris mei, quae
uidelicet uoluntas patris salus & uita est gene-
ris humani, quod ipse plasmavit, quod benedi-
xit, quod perditum reparauit. Et quid tam pro-
prie suum inter omnes fructus pomorum suorum,
quam ego, quae sum prima de primicijs pomorum,
imo etiam fons hortorum? Veniat igitur in hūc
hortum suum, & me transferendo in illuc terti-
um caelum, in illū tertium paradysum, quo abi-
it, quo me uidente, ascendit, comedat fructum
pomorum suorum: perficiat, usq; in finem per-
ducat gratiam eorum, quae in me celebrata sunt
operum suorum. Ex quo in caelum abisti, cre-
bro reuerteris in illum, quem dicis, paradysum
emissionum mearum, & comedis de pomis pu-
nicis, quae optima sunt inter primicias earūdem

Ioan. 4

2. Cor. 12.
Actu. 1.

emissionum mearum. Tot enim iam comedis fragmina malorum punicorum, quot beatas animas martyrum confessorumque tuorum hinc assumis, & transfers in illud uitæ sempiternæ secretum. Quando ita uenies in hunc hortum tuum, ad istum quem dicis fontem hortoꝝ? Quando ita uenies ad me, ut ubi tu es, illic ego tecum sim.

Ioan. 14

Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messiui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauum cum melle meo bibi uinū meum cū lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

Omnia quæ generi humano ad salutem siue restaurationem ipsius erant necessaria, ego te silente perfecī, soror mea sponsa: nunc me quiescente tibi debetur aliqua eiusdem operis portio tua. Quid tantum ad requiem tuam festinas? Ego nascendo, moriendo, resurgendo, & in cœlum ascendendo, salutem mundi operatus sum: nūc cum amicis & testibus meis te superesse oportet, & omnium quæ facta sunt idoneum perhibere testimonium, cum necessaria operatione signorum atq; uirtutum. **D**iligenter auscultet amici, & enarrent omnibus nuptiarum nostrarum filiis, quatuor ista quæ facta sunt, quia ueni in hortum meum, & quia messiui myrrham meam cum aromatibus meis, & quia comedi fauum cum melle meo, & quia bibi uinū meū cū lacte meo. Descendendo q̄ppe in uterū tuum, & assumendo carnē ut uerushō nascerer, quæ uerū

RVPERTI IN CANT. CAN. CAP. III.

deus eram, ueni in hortum meum; moriendo at-
que ad infernum descendendo, reuersurus cum o-
mnibus sanctis & electis meis, qui me expecta-
bant ab origine mundi, messui myrrham meam
cum aromatibus meis: resurgendo comedi fau-
cum melle meo: ascendendo in caelum, bibi ui-
num meum cum lacte meo. ¶ Descendendo, in-

Gene. 2

quam, in uterum tuum, homo factus ego, ueni in
hortum meum. Quid enim non meum? Ego quod
pe ego ipse sum uerbum per quod omnia facta
sunt, & sine quo factum est nihil. Et ille parady-
sus, de quo scriptura dicit, plantauerat autem do-
minus Deus paradysum uoluptatis a principio,
per me plantatus est, & tu hortus alius hortus co-
clusus, per me factus es; & uniuersus emissio-
nitarum paradysus per me plantatus siue plantan-
dus est. Propterea dixi hortum meum. At non

Ibid.

sic ille primus homo, de quo sic scriptum est: Tu-
lit ergo dominus hominem, & posuit eum in pa-
radysum uoluptatis, ut operaretur & custodiret
illum: non, inquam, sic ille dicere potuit, ueni in
hortum meum. Non enim paradysum ipse fece-
rat siue plantauerat, sed nec in paradyso ipse for-
matus fuerat. Ego & hortum feci, & in horto
natus sum, & uarijs uerbis utar, ego & ciuita-
tem condidi, & in ciuitate natus sum, sicut scri-
ptum est: Homo uatus est in ea, & ipse fundauit
eam altissimus. Non suus paradysus erat, atque
eo magis operari, & commissum custodire illud
condecebat. Quod quia non fecit, necessarium erat, ut
uenirem ego in hortum meum, & ultra debitum
operando ac seruiendo, corrigere illius peccatum,
quod nec operatus est debitum. Quo correxit

Psal. 86

¶ Messui myrrham meam cum aroma-
tibus meis.

Id est, expandi manus meas in cruce, hoc fru-
ctu, ut saluarentur omnes mei, quos ille, meren-
do mortem animæ suæ, perdidit.

¶ Dictum quippe fuerat illi. De ligno autem sci-
entiæ boni & mali ne comedas, in quacunque
enim die ex eo comederis morte morieris.

Gene. 2.

Non obediuit, imò inobediens manus, inconti-
nentes ad uetitum extendit. Hoc illi metere fuit
seminauerat em̄ impiam cogitationem, cumens
intus, & cogitans esse sicut deus. Hoc illi, inquã,
illi metere fuit, non myrrham, sed gehennã, non
mortem corporis, quæ nunc interdum præciosa
est, sicut dicit Psalmus: Præciosa in conspectu
domini mors sanctorum eius, sed mortem ani-
mæ quæ mors mala est, sicut item dicit Psalmi-
sta: mors peccatorum pessima. Mortem illam
messuit, morte illa statim mortuus fuit, ubi po-
mum de arbore rupit & momordit, iuxta ueri-
tatem dicentis, in quocunq; enim die comederis
ex eo, morte morieris. Ego autem messui myr-
tham meam, scilicet corporis solam mortẽ, mor-
tem præciosam. Seminaueram ante iustitiam,
seminaueram humilitatem & obedientiã spon-
taneam, cum essem ego non, ut ille, tantum ho-
mo, sed & deus & homo. Considerabam illud
unde patre minor essem, scilicet, natura carnis,
sicut scriptum est: minuisti eum paulominus ab
angelis, & secundum illam naturam ita iustitiæ
ordinem tenui, ut in omnibus subditus essem, et
obediens patri, tanquam minor maiori, hõ deo,

Psal. 115
Psalm. 33

Psal. 8.
Obedientiã
Christi se-
cund. leg.

creatura creatori, secundum legem Moysi. Ex-
 empli gratia: Ter i anno apparebit (ingr) omne
 masculinum tuum coram domino Deo tuo .s. in
 solennitate azymorum, in solennitate primitiuo-
 rum mensis, & in solennitate exitus anni, quae est
 solennitas tabernaculorum. Hac enim pars ius-
 titiae siue obedienciae maxime mihi seminarium
 myrrhae fuit: quia exinde inimicis meis oppor-
 tunitas uenit, me interficiendi, du sciens eos tra-
 ctare mortem meam, nihilominus propter pra-
 ceptum legis ascendi Hierosolymam. Ita factum
 est, ut meterem myrrham meam cum aromati-
 bus meis. i. ut per obedientiam peruenire usque
 ad mortem, mortem autem crucis, cum qua &
 per qua oia traxi ad me, & acquisiui oes electos
 meos a constitutione mundi. Quid deinde?

Exod. 23.

Philip. 21
 Ioan. 12
 Ephe. 1.

¶ Comedi fauum cum melle meo.

¶ Id est, surrexi a mortuis, recepi eamem meam
 non ultra morituram, sempq; uictura cu uerbo
 sibi unito uerbo deo, quod sum & era ego. Mir-
 randa oppositio, mirabilis correctio. Ille primus
 ho requisitus siue redargutus de pcto suo, qm se-
 metipsum defendit, no solu morte aia, qua in-
 currerat, no euasit, uer etiam morte corpis istu-
 per acquiuit, dicente deo, ga puluis es & in pul-
 uere reuerteris. Ego at, qm tradidi pro pcto, no
 meo sed alieno, memetipsum obediens patri, no
 solum uita animae non amisit, quasi propter ma-
 ledictu legis dicentis, quia maledictus a deo est,
 qui pendet in ligno: uer etiam uitam carnis cito
 recuperaui, & ecce sum ho in utroq; .s. in corpe
 & in aia uiuus, contra q ille fuit in utroq; mor-

Gene. 3.
 Deut. 21

tuus, Itaq; & mel meum cū fauo meo, & fauum
 meum cum melle meo comedi: quia mel meum
 fauū suū recognouit, & fauus meus melle meo
 respirauit, ita ut nulla unq; myrrha interfluere
 possit, id est, uitæ & uerbi, quod ego sum sempi-
 terna dulcedo carnem meam rursus dulcorauit.
 & caro in diuinitatis gloriam transiuit, ita ut i-
 pla iam mori uel mors ei dominari ultra nō pos-
 sit. Hoc sacramētum nesciebant adhuc amici no-
 stri, quando rediuius apparēs eis dixi: Habetis
 hic aliquid quod manducetur? & tunc obtulerunt
 mihi partem piscis assi & fauum mellis. Come-
 di coram eis non prius fauum mellis, & deinde
 partem piscis assi, sed prius partem piscis assi, et
 & deinde fauum mellis, & sumens reliquias, de-
 di eis. Hoc signo edocens, quod & ipsi exemplo
 meo prius passionibus atq; præssuris desiccādi,
 ac deinde fauo consurgendi mecum forent sati-
 andi. ¶ Similiter & inimici mei nesciebāt sacra-
 mentū dicti huius, quod dixi, & nunc dico, mel
 sui myrrham meā cum aromatibus meis, & ni-
 hilominus dabāt mihi bibere uinum myrrhatū
 uinum cum felle mixtum. Post illum resurre-
 ctionis fauū ista est gloriæ & honoris consum-
 mario, q̄a bibi uinum meū cum lacte meo, i. lati-
 ficatus sum ascēnsionis gaudio, cōpleta scriptura,
 quæ dicit: Latificabis eum in gaudio, cum uul-
 tu tuo. Nam ego sum ille rex, de quo dicebat:
 Domine in uirtute tua lætabitur rex, & super sa-
 lutare tuum exultabit uehementer.
 ¶ Illa lætitia, illa uehemēs exultatio, ista est quā
 nunc dico, bibi uinum meū cum lacte meo, Af-
 fecti enim in iubilo, & inde nō solū lætatur cor,

Luc. 24.

Marc. 15.
Ioan. 19

Psal. 20

Ibid.

Psal. 46

RV PERTI IN CANT. CANT. CA. III.

Proue. 31.

Act. 4.

Ioan. 19

Actu. 2

uerum etiā exultat caro, & idcirco dixi bibi uinum meum cum lacte meo. Hoc uinum meum obliuionem mihi fecit laborum præteritorum, iuxta illud: Da siceram mœrentibus, o Lamuel, & uinum his qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris non recordentur amplius. Bibi & bibendum dedi his, qui amaro mecum fuerunt animo, uinum cum lacte meo. Biberunt & obliti sunt egestatis atque doloris: egestatis, qua prius egestes fuerant, ut potest homines sine literis & idiotæ: doloris, quo propter passionem meam doluerant, sicut prædixeram eis iam hora passionis imminente. Sed quæ hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Item: Et uos igitur nunc quidem tristitia habetis: Iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet a uobis. Hoc sacramentum nescientes qui uidebant & audiebant eos, scilicet quod bibissem ego & gustandum præbuissem illis uinum meum cum lacte meo, dicebant, nescientes quid loquerentur, ipsi quia musto pleni sunt isti. ¶ Denique spiritum sanctum dederam illis spiritum paraclitum, qui unus idemque est, & uinum meum, & lac meum, uinum meum, quia gaudium de præsentibus bonis: lac meum, quia consolatio de præteritis malis: uinum meum, quia dilectio dei: lac meum, quia dilectio proximi. Et dicebam eis. ¶ Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi, ¶ Quid comedetis, & quid bibetis? Nimirum reliquias, quas ego sumens dedi uobis, reliquias factas

COMMENTARIORVM. LIB. III. 67
ui mei & mellis mei, reliquias uini mei, & lactis
mei, nō sine reliquijs myrrhæ meæ, uel piscis af-
si mei. ¶ Non quomodo serpens mulierem Euā,
& mulier uirum suum inuitauit ad comedendū
Ego inuito uos ad comedendum & bibendum,
imo contra illud quod illi comederunt, ego ne-
cessariæ comestionis atq; bibitionis appono uo-
bis antidotum. Serpens nondabat illis de suo, s;
suadebat rapere de alieno: ego do uobis de pro-
prio, de fauo & melle meo, de uino meo & lacte
meo, imo & de corpore meo de sanguinē meo si-
mul & de spiritu meo: Spiritus hic ueritatem lo-
quitur uobis contra mendacium quod serpens lo-
quebatur illis: Quid enim locutus est illis? Scit
enim deus, quia quocunq; die comederitis de li-
gno illo, aperientur oculi uestri, & eritis sicut dī
& idcirco prohibuit ne comederetis. Hoc dicēs,
ille spiritus blasphemix, magnam deum asseru-
it contra hominem habere inuidiam. Iste autem
spiritus ueritatis, quod dicit uobis: Scit enī DEI
filius, quia si manseritis in illo, & ipse in uobis,
eritis sicut filij dei, eritis dī, eritis omnes filij ex-
celsi, quia aperientur oculi uestri, aperientur uo-
bis sensus, ut scripturas intelligatis, & idcirco dī-
xit uobis: Accipite & comedite, hoc est corpus
meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus
Hoc dicēs iste spiritus gratiæ magnā circa nos
insinuat dei beneuolentiam. Comedite igitur a-
mici & bibite, & inebriamini charissimi. Hoc
unū de similibus loquor uobis, de similibus ser-
pentis. Non enim sine causa dixi, Et sicut MO-
SES exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari
oportet filiū hoīs, ut oīs q; credit in ipso, nō peccet

Gene. 3.
Ioan. 17
Psalm. 81.

Luc. 14.
Matt. 25.

Ioan. 3

sed habeat uitam æternam. Non, inquã, sine cau-
sa dixi, quia uidelicet ecce loquor uobis unum
de similibus serpentis. ¶ Quod est illud unum de
similibus? Comedite, inquit ille, & eritis sicut dii,
comedite & bibite (ego dico) & eritis uos gra-
tia, quã sum ego natura. s. filij dei. Neq; illi uideli-
cet primi homines in fructu ligni uetiti uidebãt
hoc quod audiebant, scilicet, diuinitatis effectũ,
neq; uos uidetis in pane & uino corporolibus o-
culis, sic esse ut dico, corpus & sanguinẽ meum.
Illi uidebant solũmodo arboris pomum, uos ui-
detis solummodo panem & uinum. Plus ille ser-
pens, q̃ uideretur, credi sibi met uoluit, & credi-
tum est illi, plus & ego mihi ut credatis exigo,
q̃ uidere possitis corporeis oculis, & credendum
est mihi, ut quo ordie mors introiuit, eodem fo-
ras mittatur, & uita sublata male credulus, be-
ne credentibus recuperetur. ¶ Quo enim ordine
uita sublata est & mors introiuit? Eo uidelicet,
ut morte animæ præcedente, mors carnis subse-
queretur. Nam quo die comederunt primi homi-
nes uetitum, eodem morte animæ, morte pecca-
ti mortui sunt: & deinde morte carnis, suo quo-
q; die uel tempore in puluerem reuersi sunt. Ibi
uos quoq; amici & secundum animã mortui &
secundũ carnẽ mortales facti estis. In Adã q̃ppe
omnes moriuntur, & hoc scienter unusquisq; ue-
strum confitetur. Nunc aut quid spũs dicit? Ele-
uare, eleuare, consurge Hierusalem q̃ bibisti de
manu dñi calicem iræ eius, & usq; ad fundũ cali-
cẽ soporis bibisti, & potasti usq; ad fæces. Duo
sunt quæ occurrunt tibi: Vastitas & contritio,
& fames & gladius. Filij tui, proiecti sunt dor-

1. Cor. 15.

Esa, 51

COMMENTAR. LIB. III. 58.

mierunt in capite omnium platearum sicut be-
 stia illaqueata: pleni indignatione domini, incre-
 patione dei tui. Quam dicit indignationem do-
 mini, ipsa est mors animæ, & quam dicit incre-
 pationem dei tui ipsa est mors corporis, & ipsa
 est calix quem bibisti (inquit) de manu domini,
 subauditur increpatis atq; dicentis: In sudore uul-
 tus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in ter-
 ram, de qua sumptus es, quia puluis es, & in pul-
 uerem reuertes. Nam calicem mortis animæ
 bibisti, nō de manu domini dei tui, sed de manu
 serpentis antiqui inimici tui. Mortis corporeæ
 calicem idcirco bibisti de manu domini, quia sub-
 lata uita animæ, uita corporis si perpetua fuisset,
 nimis esset inutilis. Hæc duo occurrerunt tibi,
 inquit: Ac deinde subiungit. Idcirco audi hæc
 pauper cula, & ebria non a uino. Ecce tuli de ma-
 nu tua calicem soporis, fundum calicis indigna-
 tionis meæ. Non aduicies, ut bibas illum ultra.

Hoc agitur nunc o charissimi, dum dico uo-
 bis: Comedite amici & bibite, & inebriamini.
 Amici (inquam) & Charissimi. Iam enim nō di-
 co uos seruos, sed amicos meos: quia omnia quæ
 suncq; audiui a patre meo, nota feci uobis. Idcir-
 co non dico chari, sed dico charissimi, quia Cha-
 ritas erga uos maxima mihi est, qua maior esse
 non potest. Maiorem enim hac dilectionem ne-
 mo habet, quàm ut animam suam ponat quis
 pro amicis suis. Hoc ego facio. Nam ecce
 dum morior, dum ad mortem trador, iamque
 uenditus in morte agonizor, CORPVS quoq;
 meum comedendum, & sanguinem meum bi-
 bendum uobis appono, ut sicut iam dixi, quod

Gene. 3.

Esa. 51.

Ioan. 15

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

ordine mors introiuit, eodem foras mittatur de animabus & corporibus uestris. Primo quippe foras mittitur mors animæ, dum comeditis & bibitis sacramentum mortis uel passionis meæ quia sicut quodam loco dixi, qui manducat me ipse uiuet propter me. Post hoc foras mittetur mors corporis, scilicet quando omnes resurgetis quod & uos me primo resurgente fideliter creditis, sicut itidem ego dixi de illo, qui manducana me, uiuit propter me, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Dicit aliquis: Sancti itaq; patres uestri, quomodo uiuent qui non comederunt neq; biberunt hoc uitæ sacramentum, nisi tantum in figura & in generatione una, quando Manna in deserto comederunt, & aquam de consequente eos petra, biberunt. ¶ Ad hæc inquam: Sicut uiuentibus uobis pro modo uestro, ita & defunctis illis pro modo ipsorum, sapientia dei prouidit, eandemq; mensam parauit. Siquidem dissipati sunt illi, quoniam animæ quidem apud inferos sunt in requie spei, corpora uero requiescunt in sepulchris, dissipabor & ego panis uiuus qui de coelo descendi: & anima quidem ad animas illorum, corpus uero descēdit ad corpora ipsorum, scilicet, in eius terræ uentrem, quo illa recepta sunt. Mox animæ illorum reuiuiscunt uita plena atq; perfecta, cuius in spe aliquatenus uixerunt: in nouissima autem uobiscum resurgēt resurrectione corporum. Atq; ita fiet, quod dicit aliquis uestrum, quodq; firmiter tenet fides oīum uestrum, quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur. ¶ Hoc tantæ salutis sacramentum ab initio non

Ioan. 6.

Ibidem:

Questio.

Exod. 16.

1. Cori. 10

Respōsio.

1. Cor. 15:

COMMENTARIORVM LIB. III. 69

feci uobis, hunc cibū potumq; uitæ æternæ ha-
 ctenus non porrexi uobis, cum ambularetis me
 cum ad prædicandum euangelium regni dei. Nō
 enim tempus erat, neq; odor poscebat, ut uobis
 cibus aut potus daretur nouæ salutis priusquam
 mundaremini, priusquam deleteretur macula ue-
 stra, macula reatus antiqui, quam contraxerunt
 comedendo uetitum, uobisq; omnibus nascitu-
 ris intulerunt iam dicti homines primi parētes
 uelēri. Mundari autem aliter neq; uos potuistis,
 neq; potuerunt ueteres amici nostri, sancti anti-
 qui ab origine mūdi, nisi per effusione sanguis
 nis mei, per lauacrum regenerationis. s. sangui-
 nis & aquæ de latere meo decurrentis. Non igitur
 ante uobis facere aut dicere debui, accipite et
 comedite amici, accipite & bibite charissimi: nō
 inquam ante, sed in ipso articulo passionis meæ,
 uel mortis, qua emundati estis, unde & dico uo-
 bis, quia & uos mundi estis propter sermonem
 quem locutus sum uobis. Nam quia credidistis,
 & quia permansistis mecū in tentationibus me-
 is, iccirco ex quo ego cœpi agonizari, uos cœpi
 stis emundari: ac proinde, sicut iam mundis, si-
 cut emūdati a peccato originali, quod primus
 homo per cibum contraxit, hunc cibum & hūc
 potum feci uobis, apponendum cæteris amicis,
 & filiis nostris post uos nascituris, hoc ordine,
 ut & ipsi prius lauentur aqua baptismatis, quæ
 post sanctificationem uerbi cum signaculo cru-
 cis siue exorcismo passionis meæ uel mortis, nō
 erit alia, sed eadem, quam cum sanguine meo de
 latere meo iam mortuus profundam, percussus
 lancea militis, & tunc demum particeps fiat ci-

Ioan. 19

Luc. 22

I S

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

bi huius ac potus eo modo quo tradidi uobis. In ebriamini igitur charissimi, inebriamini inquā, ita ut egestatis uestræ obliuiscamini, & doloris amplius non recordemini. Nam corpus quidem mortuum. i. certissime moriturus est propter peccatum: spiritus uero uiuit propter iustificationem. Et ipsam mortem & omnes modos siue species mortis atq; pœnarum, quicquid doloris & quicquid gaudii, quicquid timoris & quicquid spei, mūdus habere siue inferre potest aut potuit, obliuiscimini charissimi præ ebrietate uini uestri, præ abundantia spiritus sancti, præ dulcedine nuptiarum nostrarū, nuptiarum præsentium quibus interesse meruistis, quarum festiuitatem uidere primi meruerunt beati oculi uestri. Vos enim estis conuiuæ nuptiarum præcipui, q̄ primi omnium aquam uinum factum gustare meruistis. Siquidem iam hoc ipsum, quod non habetis tristitiam siue dolorem seculi. quod contemnitis gaudium mundi, quod timorem hominis nō timetis, quod non in homine speratis, q̄ uidelicet quatuor passionēs aquæ mortuæ, imo & aquarum mortuarū quædam capita sunt: sed solummodo secundum deum contristamini, solummodo in spiritu sancto gaudetis, solum deum timetis, & in solo deo speratis: iam inquā hoc ipsum est prægustare factum ex aqua uinum, & ebrietatis initium: ueniet autem facietas, perficietur ebrietas post hoc, iuxta illud in Psalmo: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ & torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Ecce hæc sunt soror mea sponsa quæ feci, quæq; dixi amicis & charissimis meis, ueniens in hortum meum, metena

Ioan. 2

2. Cor. 7.

Psal. 35.
Psal. 53.

COMMENTARIORVM LIB. III. 70

(ut iam dixi) myrrham meam cum aromatibus meis, comedens fauam meam cum melle meo, & bibens uinum meum cum lacte meo. **Ceterum** quod optas & dicis, post haec omnia, ueniat dilectus meus in hortum suum ut comedat fructum pomorum suorum, hoc desiderans, ut te, quam dixi hortum conclusum, cuius emissiones sunt, uel esse incipiunt per mundum uniuersum paradysus malorum puniceorum: te inquam hortum conclusum, fontemque horticulorum, mox accipiam ad me ipsum: ut ubi ego sum illic & tu sis mecum: hoc nimirum ratio differre postulat, uidelicet in primis, ne uacet huic mundo dicere, quod nunquam mulierem uiderit, de qua nouum hoc audit ex euangelii nostri praedicatione, quia misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.

Ioan. 14.

Pulcherrimum atque ordinatissimum est, quod aduersarii nostri libros baiulant secum, dicentes siue scriptum habentes: Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel: & amici nostri praedicant in ista plenitudine temporis hoc esse perfectum, sequentibus signis ad confirmationem dictorum: tu quoque ades media librorum praecedentium atque praedicatorum signorumque subsequentium: tu inquam, uirtutum operatrix, ac totius sanctae magistra religionis: quale namque oculus uidit, qualis ab initio, quoniam Eua facta est, non fuit, nec est, nec erit in cogitationibus suis, in uerbis suis, in factis suis, in omni odore suauitatis, in omni flore & fructu honoris & honestatis. **¶** Ecce uenturi sunt homines spiritus contrarii, spiritus contra semetipsum dirisii, et contra conclusionem horti mei, contra uirginitatem

Gala. 4.

Esaiæ. 7.

Mar. ult.

Eccl. 14.

is. In
qua,
loris
dem
pec
atio.
e spe
is &
quid
oru-
ri ue
cedi-
tium
atem
Vos
pri-
me-
nabe
feni-
s non
dice
qua-
um-
mo-
tine
sum
ebri
terur
Ine-
ente
ror
cha-
cra

RVPER. IN CANT. CANT. CA. V.

† tui

uteri † mei, contra paradysiacas emissiones tuas
 multa ac diuersa, imo & contraria dicturi, uide
 licet Carpocratiani, Valētiniani, Apollinarista,
 Pauliani, Iouinianista, & alij spiritu erroris se-
 ducti siue seducendi, per quos serpens antiquus
 sibilabit, ut dicant, alij me hominem fuisse tan-
 tum & utroq; sexu progenitū, alij me nihil cor-
 poris assumpsisse ex te, sed transisse per te quasi
 per fistulam: alij non me hominem uerum, sed
 in phantasia apparuisse, hominē phantasticum:
 alij nō semper me fuisse, sed ex te sumpsisse initi-
 um: alij filios te ex Ioseph suscepisse post me na-
 tum. Tam diu igitur differri te oportet & deti-
 neri in peregrinatione ista, donec interimas & li-
 stas & cæteras hæreses uniuersas, narrando fide-
 liter, quod prædicetur & scribatur ueraciter: nar-
 rando inquam pro ut tempus & causa postula-
 uerit, quod non me ex uiro, sed ex superueniente
 spū sancto conceperis, quod non ita per te, quasi
 per fistulā transierim, sed de ipsa carnis tuæ sub-
 stantia ueram carnis substātiā suscepim, qđ
 non phantasticum, sed uerum & uere hmanum
 corpus acceperim & in cœlum leuauerim, quod
 non ex te initium sumpserim, sed ante te, imo &
 in principio ante omnia sæcula deus dei uerbum
 ego extiterim, & quod post me natum, semper
 uirgo sis, iuxta quod Ezechi. propheta dictum
 fuit, quia porta hæc sp̄ clausa erit. Portas istas
 & oēs eiusmodi emissiones tuas, tēpus tuū erit,
 ut cū anima tua faciā id quod summope deside-
 rans dicis, ut ueniat dilectus meus in hortum su-
 um, ut comedat fructum pomorū suorū.

¶ FINIS LIBRI QVARTI